

РОЛЯ НА БИБЛЕЙСКО-МИТОЛОГИЧНИТЕ ТОПОСИ В ПОЕМАТА „СЕПТЕМВРИ“ НА ГЕО МИЛЕВ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИОЕМОЦИОНАЛНА КОМПЕТЕНТНОСТ

Радослав Смаилов

Тракийски университет – Стара Загора

Резюме. Библейско-митологичните топоси изговарят житейските истини, скрити зад образи, символи, наративи. Гео Милев заживява завинаги в поемата „Септември“ като коректив на проблематичното търсене на справедливостта. Животът и творбата стават разкази на изстраданата човешка съдба по пътя към своята Голгота. Открояват се топосите на: „Гласът народен – глас Божи“; библейският воин поп Андрей; Хаосът и Гневът; Възкресението и „Новия Адам“; жертвата и Апокалипсиса; иконоборството и „безбожниците“; трагическия герой и конфликта между личната чест и колективната съдба. С проведеното анкетно допитване сред десетокласници се установяват битувачи мнения и нагласи относно отзвука, който Гео-Милевият наратив оставя в контекста на бунта срещу неправдата, в контекста на мотива за смислено изживян живот, в контекста на човешката воля като двигател на промените за по-добро утре. Целта на статията е да се установят нагласи, мнения, очаквания на учениците спрямо изговореното тълкуване на поемата в смисъла на общочовешките ценности. Методът е групов онлайн анкета. Предметът са библейско-митологичните топоси в „Септември“.

Ключови думи: топоси; „Септември“; Гео Милев; Библия; митология; бунт; справедливост

Библейско-митологичните топоси в емблематичната поема на Гео Милев „Септември“ са надежден маркер за високостойностно художествено творчество. Сериозен принос на българската образователна система е именно „запознаването на учениците с библейските теми, образи, мотиви“ (Pileva, 2020, р. 367), като по този начин се постига „образователно усилие [...] да се предложи един диалог и автентичен, и в духа на съвремието“ (Rasheva-Merdzhanova, 2007).

Библията е най-ценният извор на хуманистично познание, „забележително постижение на човешката култура“ (Pileva, 2020, р. 371), своеобразен

знаков шифър, който извежда архетипи, образи, символи, идеи, мотиви, на практика „без Библия не би могъл да се прочете уникалният код на европейската литература и култура“ (Pileva, 2020, p. 371). Интересното в поемата „Септември“ е, че Бог се разглежда или като фигура на отсъствието, или като фигура на враждебността, предизвиканото страдание, за да се достигне до проникновения смисъл, че *„Божественото е открито в човека – в неговата духовна сила да преодолява страданието и в способността му да съгражда, да твори“* (Dincheva, 2022, p. 259). Така, в тъканта на интерпретационния механизъм на поемата се вражда *„мотивът за виновния за страданията на човека-маса Бог“* (Dincheva, 2022, p. 264).

В Гео-Милевата поема се разрушават битувашите идеологеми, за да се наложат нови, което се разглежда в контекста на идеята за **автономност на литературата** – *„във време на „край на идеологиите“ тази автономност ще се превърне в основополагаща ценност“* (Penchev, 2024, p. 645). Революцията е неизбежен, повратен момент, сама по себе си *„оставя незаобиколима“* (Penchev, 2024, p. 646), защото времето и историята са провокатори на настъпващия новия ред, *„без революция, изглежда, няма история“* (Ibid.). В контекста на предмета на научен интерес социално-емоционалната компетентност и ролята ѝ в обучението по литература е съществен етап от развиването на когнитивните, социалните, емоционалните компетенции на учениковата личност. Привежда се авторска дефиниция, а именно социално-емоционалната компетентност е **способността на човек да разбира, управлява и изразява своите емоции, да разпознава и разбира емоциите на другите (емпатия), да установява и поддържа позитивни взаимоотношения и да взема отговорни и конструктивни решения. Библията и библейско-митологичните топови са фундамент за разбирането на общочовешките ценности в културен и социален контекст.**

Библейско-митологичните топови в поемата „Септември“ изговарят историко-социалния и художествено-експресионистичния наратив в контекста на кърваво потушеното Септемврийско въстание. Един от най-задълбочените изследователи на поемата е Христо Карастоянов, който разглежда творбата не просто като литературен текст, а като съдбоносен акт, който предопределя трагичния край на поета, публициста, човека Гео Милев (Karastoyanov, 2015b). В своя документален роман развива тезата, че публикуването на поемата е съзнателно излизане от „мълчанието“ и пряко предизвикателство към властта. „Септември“ се превръща в неразривно свързан двойник на фигурата на своя автор, като Милев *„не просто пише поема, той хвърля бомба“* (Karastoyanov, 2014, p. 268), избличавайки държавния апарат и знаейки, че цензурата и властта ще реагират яростно. По повод документалния филм „Гео Милев в лабиринта на времето“ белетристът споделя, че *„поемата „Септември“ е викът на един човек, който е решил, че повече не може да мълчи. Тя е визу-*

ална, тя е като кино – виждаш как „гласът народен“ става „глас Божи“. В нея Гео Милев събира цялата си европейска култура, за да я стовари върху провинциалната жестокост на тогавашната власт“ (Karastoyanov, 2021)¹. Карастоянов разглежда „Септември“ не просто като политически текст, а като **екзистенциален сблъсък**, в който библейските символи са деконструирани и преобърнати. Според него Гео Милев използва митологичното, за да придаде на едно конкретно историческо събитие (въстанието) мащаба на антична трагедия и библейски апокалипсис (Karastoyanov, 2014).

Извежда се обобщение на топосите през призмата на библейско-митологичната контекстуалност.

1. Топосът на „Гласът народен – глас Божи“ (Vox Populi, Vox Dei)

Карастоянов често обръща внимание на финала на поемата. За него това не е просто атеистичен лозунг, а радикално **богоборчество**. Гео Милев „сваля“ Бог от небесата (трикратното повторение „Долу бог!“)², защото е останал ням пред кланетата изверствата, извършени над братския народ, и го запраща „мъртъвна долу / вдън вселенските / бездни / беззвездни, / железни“. „Септември“ превръща народа в новия Месия, който сам изковава съдбата си „Без бог! без господар!“. Богът е сякаш безмълвен, глух свидетел на случващото се, като поетическият глас го заменя с разярения човек, човекът, двигател на собствената си съдба. Симптоматично може да се интерполира баснята за „Блудния син“ на апостол Лука (Nankov, 2003, с. 87), т.е. Милев става апостол на словото, покаяният се блуден син, който се завръща, за да изговори ударно нуждата от промяна.

2. Фигурата на поп Андрей: Библейския воин

Образът на поп Андрей е ключов митологичен възел – съчетание между християнско смирение и старозаветен гняв. Поп Андрей не е просто историческа личност, а топос на „**справедливото възмездие**“. Неговото вторачване в бесилото е митологичен акт на победа над смъртта, подобно на разпятието, но без примирението. Митологичният паралел, който може да се направи, е, че той е едновременно пророк и воин, който превръща храма в крепост, а вярата – в действие (Karastoyanov, 2014). Образът на бунтуващия се поп се припокрива с твърдението за търсенето на божественото у човека в хода на историята на човечеството, тъй като „изгонването от рая – това е създаването на Света: овеществяването на Адама – на Бога – на Духа. Бог скри во себе си во форми от вещество. Адам – образ и подобие на Бога – бе вещество“ (Stoyanova, 2019, р. 9).

3. Хаосът и Гневът: Апокалипсисът

Карастоянов анализира „Септември“ като описание на **първичен хаос**, т.е. генезисът в обратен порядък („Ноцта ражда из мъртва утроба / вековната злоба на роба“). Въстанието е представено чрез топоса на „отприщениите стихии“, на всенародния гняв на роба – „изпокъсани / кални / гладни / навъсени / измършавели от труд / загрубели от жега и студ / уродливи“, възприемащ

обобщения образ на „неудържими / страхотни / велики: / НАРОД!“ . Това не са подредени войски, а „варвари“, които излизат от митологичната нощ на историята. Гневът им е „свещен“, защото е пречистващ. Именно чрез стиливия експресивен похват на „варваризацията“ на езика се постига тъждественост с библейския гняв (Karastoyanov, 2015a, 2016). Самият акт на „*раждането от мъртвото*“ (Paskaleva, 2022, p. 70) се сугестира като „*мъртво раждане, в не-раждане, в раждане на мъртво от живото (буквален аборт)*“ (пак там), което служи за маркер на трайната следа от дълбоко стаяван вековечен гняв в изговаряне „*кризата на литературната история*“ (Ibid.). Раждането на „*вековната злоба на роба*“ е предиктор на националното самосъзнание и за да се конструира идеята за национална приобщеност към всичко родно, „Септември“ възвръща „*своите пътища към митологичния човек, към „първичния човек на прабитието – към Адам*“ (Hristov, 2009, p. 45).

4. Топосът на Възкресението и „Новия Адам“

Карастоянов подчертава, че за Гео Милев бунтът не е просто политическо събитие, а мистично раждане на новия човек. Народът, описан като „*по-нищ и от просяк*“, претърпява метаморфоза, подобна на библейското възкресение – той излиза от „*мрака тревожен*“ на битието, за да се превърне в съзидател на собствената си съдба. Карастоянов вижда в това преход от „*стадото*“ (стария човек) към „*народа*“ (богоподобния творец) (Borisova, 2023).

5. Жертвата и Апокалипсисът

Карастоянов разглежда погрома на въстанието през митологичния образ на червения курбан. Река Марица, „*алена от кърви*“, се превръща в библейски символ на наказанието и пречистването. За писателя Гео Милев съзнателно заема ролята на **пророк**, който предрича, че след апокалиптичното насилие ще дойде ред на Ханаан – обетованата земя на свободата, земя на предците, „*за да спасят народностната си идентичност*“, „*свещена земя*“ (Efendulov, 2001). Финалът на поемата задава реминисценцията за християнския есхатос, като по този начин се залага в конкретната топка идеята за края на света, на „*една конкретно-историческа форма на живот*“ (Ibid.), за да се даде шанс за раждането на новото начало, после, след грехопадението и Страшния съд.

4. Иконоборството и „безбожниците“

Специално внимание Карастоянов обръща на топоса за срутването на старите идоли. Изразът „*Долу Бог!*“ в поемата не е атеизъм в съвременния смисъл, а митологичен акт на отхвърляне на „мъртвия бог“ на институциите, който благославя тиранията. Това е опит за връщане към първичната, истинска божественост, която е вътре у човека. От друга страна, поведението на поп Андрей носи осанката на християнски мъченик (Efendulov, 2001), за когото вярата, родовата памет, отечеството, езикът са повод да извърши своето легендарно дело – да спаси отечеството, което „*е в опасност*“. Пресъздава се „*българският апокалипсис, представян често за апотеоз на героичното*

и за модел на човешката история!“ (Efendulov, 2001). Чрез богоборческата фигура на поп Андрей се представя обобщената визия на последващата покруса „от разгрома, ужаса, смъртта в настоящето с перспективата за рая на земята в бъдещето, осмисля жертвите на въстанието като залог за бъдещето на България и човечеството“ (цит. по Penchev, 2024, p. 641). Идеологическото послание гръмовно отеква, че „Без бог! без господар!“ човекът става сам двигател на съдбата си чрез силата на духовната воля. В религиозно-гносеологически смисъл Гео-Милевата реторика утвърждава човешката самодостатъчност с недвусмисленото възклицание „Човекът преди всичко!“ (Dimitrova, 2006, с. 5). Идеологическият код, на който се изграждат семантическите означения на поемата, е, че тя е апология и апотеоз на анархизма, като финалната поанта („Без бог! без господар!“) става лозунг на основния конфликт – отричането на държавата и поставянето на Човека в центъра. Характерният антропоцентризъм има за цел освобождаването на човека от всяка външна принуда, като бунтът на свободния човек не е класов, а екзистенциален – бунт срещу институцията на Държавата и нейните проявления.

5. Топосът на трагическия герой и конфликтът между личната чест и колективната съдба

В поемата „Септември“ Ахил е видян през трагичните измерения не на героичността, а на анахронизма („Ахил беше стар генерал“; „Ахил бе герой.“). Неговата драма произтича от това, че той е затворен в своя мит и не вижда „хилядите“, които страдат сега. Гео Милев използва Ахил като провокация – той извиква името му, за да покаже, че епохата на индивидуалните подвизи е приключила. Сега съдбата се кове в масовия гроб, където няма златни щитове, а само стъклени очи и кал.

Таблица 1. Библейско-митологични топоси в поемата „Септември“ според трактовката Карастоянов

Библейски и митологични топоси	Интерпретация в „Септември“	Роля в Гео-Милевия микрокосмос
Апокалипсис	Краят на Стария свят (буржоазния ред)	Пречистващо разрушение
Месията	Колективният Народ, а не отделна личност	Възкресение чрез бунт
Хаосът	Излизането на „варварите“ от мрака	Първична творческа сила
Небето	Празно, безразлично пространство	Нуждата човекът да стане „земен бог“

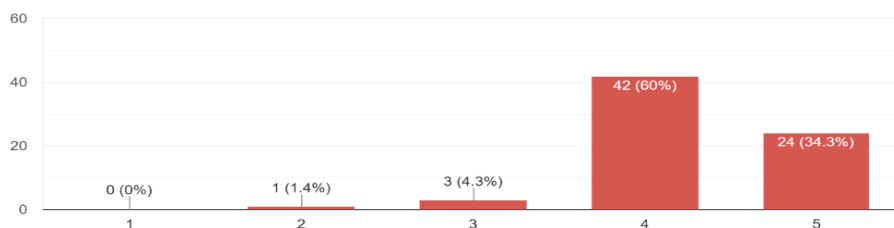
Източник: авторска разработка.

Възприемане на библейско-митологичната образност в поемата „Септември“. Анкетно проучване сред ученици от 10. клас

Във връзка с предмета на изследването е проведено анкетно проучване сред 70 български ученици в първи гимназиален етап на образование в ППМГ „Васил Левски“ – Смолян. Целта е да се събере информация относно мнението и нагласите на десетокласниците за поемата „Септември“ на Гео Милев от задължителната литература за 10. клас. Анкетата се състои от 6 въпроса – 5 от въпросите са структурирани по метода на Ликъртова скала за оценка на социоемоционалната нагласа спрямо изучаваната творба, като позиция 1 отговаря на „напълно несъгласен“, а позиция 5 – на „напълно съгласен“. Във възходящ ред – от 1 до 5, е номерирана скалата за оценка на мнения и нагласи. Последният въпрос е със свободен отговор, който дава възможност за изразяване на свободно мнение. Въпросникът е напълно анонимен, разпространението му е по метода на пряка групов онлайн анкета чрез Google forms.

На въпрос № 1, свързан с Гео-Милевата поема и с осмислянето по нов начин на традиционните в българската поезия релации народ – бог – цар – отечество, над половината от учениците считат, че по-скоро са съгласни (60%) с твърдението, че творбата задава нов, съвременен прочит на ценностите. 34,3% изразяват мнение, че са напълно съгласни. Въз основа на тези резултати може да се направи извод, че в съвременен контекст поемата като фикционално-условна художествена реалност установява преход от традиция към новаторство спрямо разглеждането на основни реалии.

1. Поемата „Септември“ на Гео Милев спомага за осмислянето по нов начин на традиционните в българската поезия релации народ-бог-цар-отечество.
70 responses

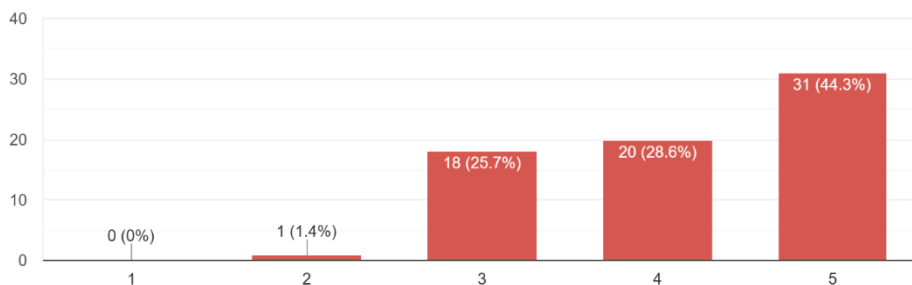
Фигура 1. Въпрос, свързан с осмисляне на поемата „Септември“ по съвременен начин на традиционни реалии като народ – бог – цар – отечество

На въпрос № 2, свързан с осмислянето на човешките добродетели в поемата, мнението на респондентите обхваща в процентно съотношение три модела: „колебая се“ (25,7%), „съгласен съм“ (28,6%) и „напълно съм съгласен“

(44,3%). Изводът, който може да се направи, е, че по-голямата част от запитаните са установили присъствието на човешките ценности и добродетели, които са втъкани в сюжетното единство на творбата, т.е. осмислили са напълно заложените концепти като вяра, патриотизъм, свобода, единство, надежда за по-добър живот.

2. Поемата „Септември“ на Гео Милев спомага за осмислянето на човешките добродетели.

70 responses

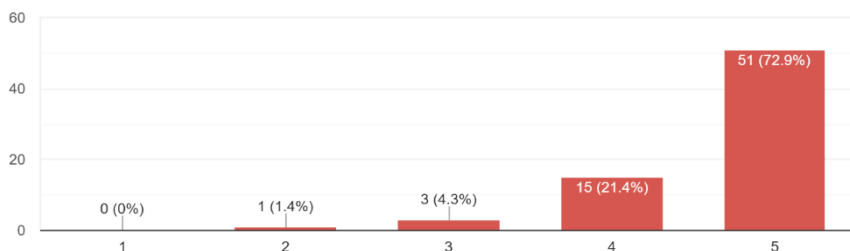

Фигура 2. Въпрос, свързан с осмислянето на човешките добродетели в поемата „Септември“

На въпрос № 3, свързан с установяването на вярата като житейски конструкт на човешкия възход, над половината от запитаните респонденти (72,9%) са на единодушното мнение и верифицират пълно съгласие с поставената проблематика. Вярата в човешкия възход е фундаментален инструмент, чрез който човекът на новото време от сляпо набожен се превръща в ковач на собствената си съдба. Богоборчеството е заложено като специфичен означител на човека в непрестанния му стремеж към свободна волеизява, към разкъсване на първородната връзка след Грехопадението и установяването му като двигател на собствения му живот. Колизията човек – бог е ясно доловима в представите на анкетираните ученици.

3. Поемата „Септември“ на Гео Милев спомага за разгръщането на вярата в непрестанния човешки възход към свобода.

70 responses

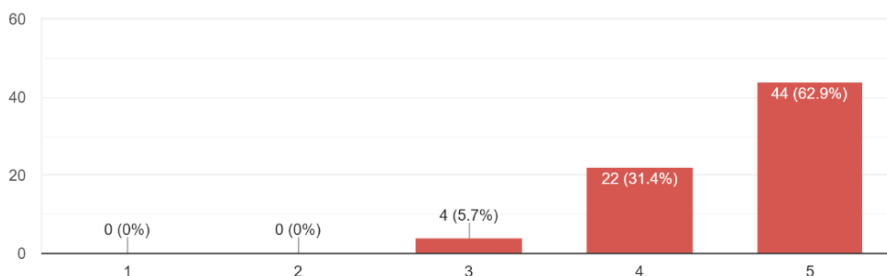

Фигура 3. Въпрос, свързан с установяването на вярата като житейски конструкт на човешкия възход в поемата „Септември“

На въпрос № 4, свързан с разколебаването на християнския Бог в поемата „Септември“, над 60% са напълно съгласни относно разколебаване схващането за Бога в морално-нравствения библийски канон на световъзприемане. Анархистичната концепция, прокарана от Гео-Милевия образен експресионистичен възглед, е в унисон с обозримо-възприемателните нагласи на респондентите. Подкрепата на твърдението се среща и от над 30% от запитаните.

4. Образът на Бог в поемата „Септември“ на Гео Милев е разколебан от гледна точка на християнската символична образност.

70 responses

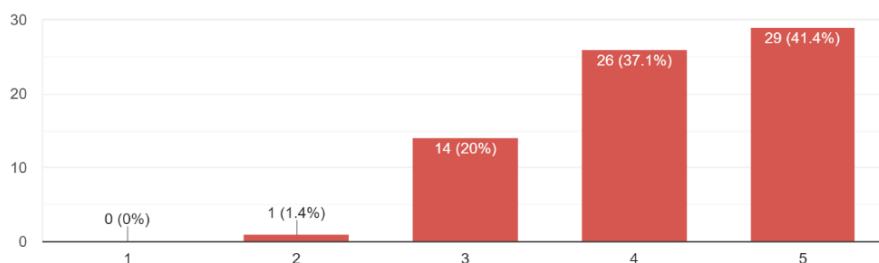

Фигура 4. Въпрос, свързан с разколебаването на християнския Бог в поемата „Септември“

На въпрос № 5, свързан с утвърждаването на вечните житейски ценности в поемата „Септември“, позициите, които застъпват анкетираните, са „напълно съгласен“ (41,4%), „съгласен“ (37,1%) и „колебая се“ (20%). Мнозинството от запитаните са на мнение, че поемата има за цел да утвърди християнските ценности и да постанови човека като център на съществените промени.

5. Поемата „Септември“ на Гео Милев утвърждава извечните християнски ценности – вяра, надежда и любов, като човекът е двигател на съществените промени.

70 responses

Фигура 5. Въпрос, свързан с утвърждаването на вечните житейски ценности в поемата „Септември“

На въпрос № 6 се дава възможност респондентите да изразят своето мнение относно нравствените поуки, които поемата внушава от гледна точка на личния мироглед.

От общо 70 респонденти, изразили своето лично мнение, отговорите се групират според процентно съотношение на най-често срещаните ключови изрази. Мнозинството от запитаните (38%) изразяват мнението, че човек е двигател на своя живот, респективно – човек сам определя съдбата си. Релевантен брой участници (14%) считат, че „Свободата изисква жертви“ и че „Вярата е всичко“, а 17% се присъединяват към нагласата, че „Недоволството поражда бунт“.

Фигура 6. Свободен отговор за споделяне на мнение относно нравствените поуки, които поемата внушава от гледна точка на личния мироглед на респондентите

Еднократно изразени мнения бъдат сериозен размисъл относно усвоените високи компетентности на учениците в часовете по литература относно идейно-нравствените и философско-етични послания на творбата:

„Поемата внушава едно много силно и важно послание, свързано с унищожаването на стария свят и съграждането на нов – по-справедлив и хуманен. Освен това творбата внушава много мотиви, но лично за мен най-символичен е противопоставянето на Бог Отец (деспотичната власт) и Бог Син (любовта и саможертвата).“;

„Поемата „Септември“ на Гео Милев е произведение с мощен етически заряд. Тя не просто разказва за Септемврийското въстание, а го превръща в универсален символ на бунта срещу насилието, тиранията и обезчовечаването. Поуката за достойнството на човека, Поуката за жестокостта на потисничеството, Поуката за колективната вина, Поуката за силата и трагичността на революцията, Поуката за надеждата.“;

„Моралната необходимост от човешко достойнство, Свободата като морална, а не политическа категория, Злото се ражда от безразличието, Саможертвата не е напразна, когато носи смисъл, Истината за човешката болка е също морален дълг.“.

Заклучение

Гео Милев и поемата „Септември“ се превръщат в Големия Кеносис³ в контекста на наратива за съзнателната жертва. Доброволното себеотдаване и себеотрицание повеждат към символичната Голготата автора и неговото творение, за да изригне с неудържима сила онзи мълчалив бунт на интелектуалеца, който възкръсва като неунищожимо свидетелство в българския исторически и литературен канон. В анкетното проучване сред ученици от първи гимназиален етап на образование (10. клас) се установяват гносеологически индикации за разбиране същността на общочовешките ценности в библейско-митологичния наратив на Гео-Милевата поема „Септември“. Библията и митологията се превръщат в рупори на вечната истина, в търсене на спасение, избавление. Свободният човешки дух не може и не иска да бъде окован, а чут посредством бунта на нечутата истина.

БЕЛЕЖКИ

1. Вж. също Петрова, К. (реж.). Гео Милев в лабиринта на времето. Документален филм, 2021. [youtube.com/watch?reload=9&v=IFroICcRYbs](https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=IFroICcRYbs).
2. Всички цитирания от поемата „Септември“ са взети от <https://www.litclub.com/library/bg/gmilev/septemvri.htm>.
3. Повече за мистичния закон за кеносиса вж. Лазарова, Е. https://www.nedev.info/page2/page7/files/page7_9.pdf. В наратива на библейския микрокосмос Гео Милев „изпразва себе си“, за да може чрез неговото слово („Септември“) да проговори самият Логос.

ЛИТЕРАТУРА

- Борисова, Н. (2023). „Смъртта наистина живеела живота му“ – разговор за Гео Милев с писателите Христо Карастоянов и Георги Янев. *Tetradkata*. <https://tetradkata.com/2023/01/16/smartta-naistina-zhiveela-zhivota-mu-razgovor-za-geo-milev-s-pisatelite-hristo-karastoyanov-i-georgi-yanev/>.
- Димитрова, Н. (2006). *Религия и национализъм. Идеи за религията в междувоеения период в България*. Фабер.
- Динчева, Д. (2022). Гео Милев и Сесар Вайехо – диалогични прочити. *Литературата*, 29, 254 – 281.
- Ефендулов, Д. (2001). Религиозни първообрази в поемата „Септември“ на Гео Милев. *Електронно издателство LiterNet*. <https://litenet.bg/publish2/defendulov/septemvri/index.html>.
- Карастоянов, Х. (2014). *Една и съща нощ*. Жанет 45.
- Карастоянов, Х. (2015а). Гневът на модерността. *Списание „Пламък“ – юбилейно издание*, 1.

- Карастоянов, Х. (2015b). Списание „Пламък“ и съдбата на българския модернизъм. *Литературен вестник*, 24.
- Карастоянов, Х. (2016). Гео Милев: Между естетизма и барикадата. *Литература и памет*, 45 – 59.
- Карастоянов, Х. (2021). *Графити по въздуха*. Жанет 45.
- Нанков, Н. (2003). Баснята за блудния син: Гео Милев, европейският модернизъм и българската лява критика. *Литературна мисъл*, 1 – 2, 85 – 111.
- Паскалева, Б. (2022). Кризата на литературната история: „Една и съща нощ“ от Христо Карастоянов. *Литературна мисъл*, 1, 61 – 79.
- Пенчев, Б. (2024). История и идеология (Темата за революцията в два учебника по литература за X клас). *Български език и литература*, (6), 638 – 651.
- Пилева, М. (2020). Библията и междутекстовият диалог в училище. *Български език и литература*, 62(4), 367 – 379.
- Рашева-Мерджанова, Я. (2007). Библията в училище – педагогическа концепция и методологическа парадигма. *Електронно списание LiterNet*, 6(91). https://litenet.bg/publish20/ia_merdzhnova/bibliata.htm.
- Стоянова, Н. (2019). Гео Милев и философският камък. *Литературен вестник*, 14, 9 – 11.
- Христов, И. (2009). *Кръгът „Стрелец“ и идеята за родното*. Издателство „Карина – Мариана Тодорова“.

REFERENCES

- Borisova, N. (2023). “Smartta naistina zhiveela zhivota mu” – razgovor za Geo Milev s pisatelite Hristo Karastoyanov i Georgi Yanev. *Tetradkata*. <https://tetradkata.com/2023/01/16/smartta-naistina-zhiveela-zhivota-mu-razgovor-za-geo-milev-s-pisatelite-hristo-karastoyanov-i-georgi-yanev/>.
- Dimitrova, N. (2006). *Religiya i natsionalizam. Idei za religiyata v mezhdovoenniya period v Balgariya*. Faber.
- Dincheva, D. (2022). Geo Milev i Sesar Vayeho – dialogichni prochiti. *Literaturata*, 29, 254 – 281.
- Efendulov, D. (2001). Religiozni parvoobrazi v poemata “Septemvri” na Geo Milev. *Elektronno izdatelstvo LiterNet*. <https://litenet.bg/publish2/defendulov/septemvri/index.html>.
- Karastoyanov, H. (2014). *Edna i sashta nosht*. Zhanet 45.
- Karastoyanov, H. (2015a). Gnevat na modernostta. *Spisanie plamak – yubileyno izdanie*, 1.
- Karastoyanov, H. (2015b). Spisanie „Plamak“ i sadbata na balgarskiya modernizam. *Literaturen vestnik*, 24.
- Karastoyanov, H. (2016). Geo Milev: Mezhdue estetizma i barikadata. *Literatura i pamet*, 45 – 59.

- Karastoyanov, H. (2021). *Grafiti po vazduha*. Zhanet 45.
- Nankov, N. (2003). Basnyata za bludniya sin: Geo Milev, evropeyskiyat modernizam i balgarskata lyava kritika. *Literaturna misal*, (1 – 2), 85 – 111.
- Paskaleva, B. (2022). Krizata na literaturnata istoriya: „Edna i sashta nosht“ ot Hristo Karastoyanov. *Literaturna missal*, (1), 61 – 79.
- Penchev, B. (2024). Istoriya i ideologiya (Temata za revolyutsiyata v dva uchebnika po literatura za X klas). *Balgarski ezik i literatura*, 6, 638 – 651.
- Pileva, M. (2020). Bibliyata i mezhdutekstoviyat dialog v uchilishte. *Balgarski ezik i literatura*, 62(4), 367 – 379.
- Rasheva-Merdzhanova, Ya. (2007). Bibliyata v uchilishte – pedagogicheska kontseptsiya i metodologicheska paradigma. *Elektronno spisanie LiterNet*, 6(91). https://liternet.bg/publish20/ia_merdzhnova/bibliyata.htm.
- Stoyanova, N. (2019). Geo Milev i filosofskiyat kamak. *Literaturen vestnik*, 14, 9 – 11.
- Hristov, I. (2009). *Kragat “Strelets” i ideyata za rodnoto*. Izdatelstvo „Karina – Mariana Todorova“.

THE ROLE OF BIBLICAL-MYTHOLOGICAL TOPOS IN GEO MILEV'S POEM "SEPTEMBER" FOR THE DEVELOPMENT OF SOCIAL-EMOTIONAL COMPETENCE

Abstract. Biblical-mythological topos articulate life truths hidden behind images, symbols, and narratives. Geo Milev lives on forever in the poem "September" as a corrective to the problematic search for justice. Life and work become narratives of a suffered human fate on the way to its own Golgotha. Key topos stand out: "The voice of the people is the voice of God"; the biblical warrior Priest Andrey; Chaos and Wrath; the Resurrection and the "New Adam"; sacrifice and the Apocalypse; iconoclasm and the "godless"; the tragic hero and the conflict between personal honor and collective destiny. Through a survey conducted among tenth-grade students, existing opinions and attitudes are identified regarding the resonance that Geo Milev's narrative leaves in the context of the rebellion against injustice, the motif of a meaningfully lived life, and human will as the engine of change for a better tomorrow. The aim of the article is to establish students' attitudes, opinions, and expectations regarding the interpreted meaning of the poem in terms of universal human values. The method used is a group online survey. The subject of the study is the biblical-mythological topos in "September".

Keywords: topos; "September"; Geo Milev; Bible; mythology; rebellion; justice.

✉ **Radoslav Smailov**

PhD student in Pedagogy
ORCID iD: 0009-0002-0823-7179
Trakia University – Stara Zagora
9, Armeyska St.
Stara Zagora
E-mail: radoslav_smailov@abv.bg